

*Psychológia a patopsychológia
občian, 54, 2020, č. 1, s. 95–103.*

PSYCHOLOGIE V DOBĚ JOSEFA ŠVANCARY

JIŘÍ DAN

*Katedra psychologie Filozofické fakulty Katolické univerzity
v Ružomberku*

PSYCHOLOGY IN THE TIMES OF JOSEF ŠVANCARA

Abstract: The departure of Josef Švancara, an important figure of Czechoslovak psychology, is an occasion to commemorate his life and work, his contribution to the universe of psychological knowledge, and also to reflect on his attitudes in today's discussions concerning the future direction of psychology. Through his publications, teaching and organizational work he left a remarkable footprint especially in the areas of psychological methodology, psychodiagnostics and developmental psychology. His bibliography consists of 130 scholarly publications.

Key words: Josef Švancara, natural science paradigm, psychodiagnostics, psychological profession, methodology of psychology

Psycholog Josef Švancara (2.4.1924 – 11.1.2020) vstal od svého pracovního stolu, ukončil svoji dráhu životní, odložil svoje životní role a uzavřel svoji činnost profesora obecné a vývojové psychologie. Patřil k významným osobnostem své generace, jeho osud profesní je úzce spjat s obdobími vzestupu, ale i útlumu a ohrožením existence oboru. V zemích s naší kulturní tradicí patří si připomenout životní dráhu a naplnění vývojových úkolů odcházejícího. V případě Josefa Švancary je účelné zamyslet se i nad jeho vkladem do psychologie minulých téměř 70 let a upozornit na jeho odkaz generacím současným i budoucím.

Životní cesta

Svůj život s psychologií popsal s nadhledem v zamyšlení, které napsal ke svým devadesátým narozeninám a bylo uveřejněno v časopise *Universitas* s výstižným názvem *Putování s psychologií cestou necestou* (Švancara, 2014). Jeho život a dílo bylo při jubileích opakovaně připomínáno, lze uvést např. stať V. Smékala (1995) *Osobnost a psychologické dílo jubilujícího Josefa Švancary* ve Sborníku prací filozofické fakulty brněnské univerzity.

Josef Švancara byl existenčně zakotven v Brně, ale svým profesním působením překračoval hranice Moravy, Československé republiky i středoevropského psychologického prostoru. Pedagogiku a psychologii absolvoval na brněnské univerzitě v roce 1950 (jednooborové studium psychologie bylo na Masarykově univerzitě zřízeno až později, ve školním roce 1948/49 – viz Ročenka..., 1963).

Krátce byl zaměstnán v brněnské pobočce *Sociodiagnostického ústavu*. Již jako mladý člověk se naučil využívat každého dne. Proto s ironií vzpomíná na dny povinné dvouleté vojenské služby a následná povolávání na cvičení, která popisoval jako „sezení na bedně“. Od šedesátých let byla povinná vojenská služba pro absolventy psychologie již jednoletá, později byla zrušena vůbec. Muži – psychologové nastupovali k nebojovým útvarům, někteří na duševní oddělení vojenských nemocnic (to byl jejich oficiální název), kde mohli získat odborné psychologické zkušenosti započitatelné dokonce i do roků praxe.

Desetileté působení Josefa Švancary na *klinice dětské neurologie* bylo na začátku jeho snah o propojování výsledků základního psychologického výzkumu s jejich využitím v psychologické praxi a startem k bohaté publikační činnosti. V roce 1964 přešel do tehdejšího *Výzkumného ústavu pediatrického*. V polovině šedesátých let se stal na *Katedře psychologie Filozofické fakulty UJEP* externistou, v roce 1968 tam přešel v plném úvazku. V samostatné *Psychologické laboratoři ČSAV* v Brně vedl (z důvodů nepříznivých vnějších podmínek nedokončený) longitudinální výzkum dítěte. Část tam získaných výsledků publikoval společně se svojí ženou Leou Švancarovou, například o vývoji zobrazovacích schopností dítěte.

V období Pražského jara a počínající tzv. normalizace, tedy v letech 1968-1970 byl vedoucím Katedry psychologie na FF UJEP v Brně Robert Konečný, a to od 1.4.1968 do 30.4.1970. Poté byl vedením katedry pověřen Josef Švancara. Avšak ke dni 22.5.1970 byla katedra na základě návrhu tehdejšího děkana filozofické fakulty zrušena a „z důvodů urychlené konsolidace poměrů“ přeměněna na pracoviště psychologie. Josef Švancara byl v rámci pokračující normalizace z vedoucí funkce odvolán. I když společně s Robertem Konečným za obnovení katedry bojoval, jak dokládají archivní dokumenty (Dopis..., 1970), síla politické moci,

síla psychologii nepřátelské ideologie byla větší než síla věcné argumentace ve prospěch psychologie.¹

V pozdějších letech si stejně jako řada jeho kolegů uvědomoval, že budoucnost pracoviště psychologie je spojena s existenčními riziky, např. možným trvalým spojením s jinými katedrami, jejichž obor je předmětu psychologie blízký nebo i vzdálený. Ve svém *Putování s psychologií cestou necestou* píše: „Absolvoval jsem v dalších letech řadu návštěv a hovorů s čelnými funkcionáři ve prospěch Damiána Kováče jako vedoucího ústavu. Vypadalo to nadějně, ale on patrně nechtěl vstoupit na půdu, o které se toho dověděl více“ (Švancara, 2014, s. 62). V roce 1975 přichází do Brna z Trnavy Jozef Kuric, takže od 1.1.1976 mohla být katedra psychologie znovu obnovena. Nebyl to ostatně první případ, „přátelské výpomoci“ využívající myšlenkové, jazykové i kulturní blízkosti Čechů a Slováků v rámci jednoho státu. V roce 1926 byl na UK v Bratislavě otevřen psychologický seminář, jehož vedením byl pověřen brněnský filozof doc. dr. Josef Tvrď. V roce 1928 byl v Bratislavě zřízen Psychotechnický ústav, do kterého přišlo několik psychologů z Prahy a prof. Josef Stavěl se stal prvním odborným psychologem na Slovensku (Kováč, 1960).

S Damiánem Kováčem se ovšem v dalších letech Josef Švancara pohyboval na stejné myšlenkové vlně, jak dokládají například společné články v časopisu *Studia psychologica* nebo ve Sborníku IX. Psychologických dnů (Kováč, Švancara, 1979a, 1979b). Čeští psychologové vnímali a využívali „celorepublikovou“ příslušnost institucí zřízených na Slovensku, ať už to byl Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Ústav experimentálnej psychológie SAV nebo n. p. Psychodiagnostické a didaktické testy Bratislava.

Starost o psychologii a hodnocení trendů jejího vývoje

Zakladatelské generaci československých psychologů se podařilo – samozřejmě v kontextu evropského a světového vývoje – prosadit a obhájit psychologii jako samostatnou vědeckou disciplínu. Snad stačí připomenout Antona Jurovského (1949) a jeho *Psychológiu* (1. vydání vyšlo v roce 1942), nebo čtenářům méně známého Mihajlo Rostohara a jeho základní dílo *Psychologie jako věda o subjektivní skutečnosti* (1950), Františka Krejčího či Josefa Stavěla.

Josef Švancara patřil ke generaci psychologů (mužů i žen), která v nelehkých společenských podmínkách dosáhla uznání psychologie jako samostatné profesní

¹ Děkuji řediteli archivu Masarykovy univerzity PhDr. Jiřímu Pulcovi za poskytnutí materiálů a péči, jakou věnuje archivním dokumentům k historii Katedry psychologie FF MU.

kategorie, pro kterou je vzdělání v oboru psychologie nenahraditelným předpokladem. Ve své hvězdné hodině, na 1. zasedání Občanského fóra jihomoravských psychologů v Brně 8.12.1989, se k tomuto dosaženému cíli přihlásil. „Studium samostatné psychologie k doktorátu bylo spojeno s rizikem v důsledku malého počtu míst. Ještě v roce 1950 váhal referent národního výboru zapsat povolání »psycholog« do občanského průkazu a namítal, že to je pouze předmět vědy nebo zájmu a nikoli povolání“ (Švancara, 1991, s. 9). Při pohledu zpět ve svém projevu příznivě hodnotil situaci psychologů ve zdravotnictví: „V době založení Čs. psychologické společnosti r. 1957 byla klinická psychologie předním úsekem rozvoje psychologie u nás“ (tamtéž, s. 14).

Kritický byl ovšem ke stavu systému psychologického poradenství v roce 1989. Na začátku institucionalizované poradenské péče v průběhu celé životní dráhy bylo založení první Psychologické výchovné kliniky v Bratislavě dne 1.2.1957 (Dan, 2016); o rok později, 1.10.1958, byla založena Dětská psychologická poradna v Brně (Protokol..., 1958, viz k tomu též Dan, Plocek, 1998). Jak však konstatoval J. Švancara v roce 1989, „psychologické výchovné poradenství se stalo terčem pozornosti pedagogů, kteří měli vždy v zádech silnou politickou podporu. Symbióza s pedagogy, která byla plodná za Rostoharova působení, se stává prostředkem ke zglajchšaltování psychologie a omezování specifika psychologické činnosti v poradenství: individuálního psychologického vyšetření“ (Švancara, 1991, s. 13). Prof. Švancara měl tehdy na mysli pověřování psychologů v poradnách nábořem do vojenských středních škol. V euforii sametové revoluce jistě netušil, že ani v budoucnu se psychologové nevyhnou jistému politickému nátlaku.

Vědecké působení

Josef Švancara se jako ke svému vzoru hlásil k Mihailo Rostoharovi, zakladateli brněnské psychologické školy, zakladateli československé experimentální psychologie a prvnímu československému profesoru psychologie (byl jmenován v roce 1931). V roce 1998 zorganizoval prof. Švancara mezinárodní konferenci věnovanou památce Mihailo Rostohara, příspěvky najdeme ve sborníku z konference (Švancara, 1999). V roce 2016 vystoupil s vyžádanými původními příspěvky na dvou seminářích k připomenutí 50. výročí úmrtí prof. M. Rostohara a 100 let od vydání Rostoharovy práce *Národnost a její mravní význam* (1914).

V Rostoharových stopách kráčet, když kladl důraz na celostní přístup k člověku v rámci uvažování o předmětu psychologie, o metodických přístupech k jeho poznávání. Tím souzněl s koncepcí, kterou rozpracovával D. Kováč. Je třeba předeslat, že oba prožívali „život s psychologií“ v době snah nahradit psychologii tzv. učením o vyšší nervové činnosti, tedy redukovat uvažování o člověku na

úroveň fyziologickou. Zároveň podle tehdejší oficiální ideologické doktríny lze nápravu lidské společnosti, tedy nápravu vykořisťování, sjednat jen změnou na úrovni sociální, revoluční změnou vlastnických poměrů. Mocenské ataky proti genetice, genetikům a tedy i proti zkoumání genetické, resp. konstituční podměnnosti psychiky byly proto jen logickým důsledkem tohoto způsobu uvažování. V atmosféře ideologických předsudků o vykořisťování žen nebo proletariátu se proto J. Švancara (1967 aj.) pohyboval na hraně možného, když se v rámci vývojové psychologie systematicky zabýval hereditárními faktory determinujícími lidské chování a prožívání.

Damián Kováč, tehdy ředitel Ústavu experimentálnej psychológie SAV a v letech 1978–1983 předseda Československé psychologické společnosti mohl díky svému postavení, argumentační a diplomatické obratnosti podporovat úsilí o vymanění se z ideologických omezení a nově se zamýšlet nad předmětem a metodami psychologie. V nejzralejší podobě nacházíme „teorii všeobecné psychologie“ v jeho práci Psychológiou k metanoi (2007). Překonává neplodné diskuze o tom, zda psychologie je spíše vědou přírodovědnou nebo duchovní, deklarováním člověka jako jednoty bio-psycho-socio-kulturně-spirituální, možná rizika redukcionismu převzetím pouze konstruktů fyziologických nebo sociálních, zařazením mezi vědy hoministické, vědy o člověku, a to dokonce do jejich středu, s akcentem na sjednocující pojem osobnost.

Tato zdánlivá odbočka od tématu byla nutná před pokusem definovat, jaké vědecké paradigma prosazovala generace, jejímž byl Josef Švancara významným členem, a co je pravděpodobně jejím nejdůležitějším odkazem. Většinou se uznává, že za všemi psychologickými školami a směry můžeme identifikovat filozofické pozadí. Z tohoto pohledu byl prof. Švancara celým svým dílem kritickým realistou. Paradigma, v rámci něhož se myšlenkově i činností pohyboval, je založeno na předpokladu existence reálného světa, reálné skutečnosti, která existuje nezávisle na našem vědomí a na stupni našeho poznání. Vracím se ke Kováčově teorii všeobecné psychologie a cituji: „psychické javy už netreba pokladať za konštrukty, ale za realitu!“ (Kováč, 1985, s. 5). V hlavním proudu je tedy psychologie vědou empirickou, která pracuje s fakty, které jsou ověřitelné praxí.

Hlavním požadavkem na vědeckou metodu, vědecký postup je jeho objektivita, nezávislost na badateli. Metodou výzkumu, která nejlépe vyhovuje požadavku na objektivitu, je metoda experimentální. Experimentovat v oblasti, jak ji popsal D. Kováč, je samozřejmě nutno s vědomím, že každá vědecká metoda vždy s sebou přináší prvek redukce. Je třeba mít na mysli, že psycholog v základním výzkumu musí směřovat k teorii (resp. testovat teorii) a praktikující psycholog musí umět popsat svoji teorii pro řešení konkrétní situace klienta. Pokud praktikující psycholog dodržuje ve své práci pravidla vědy, umí popsat svoji objektivizovanou teorii, svůj model opírající se o sdílenou zkušenost relevantní psychologické komunity.

Je nutno odlišit metodologii některých sociálních věd zjišťujících např. veřejné mínění nebo – přeneseno do psychologie – zaznamenat subjektivní výroky rodiče (nebo učitele) o příčinách neprospěchu v případě konkrétního žáka, od objektivizujícího přístupu požadovaného Švancarou, kdy z psychologického modelu determinant školního výkonu odvozují hypotézy o příčinách neprospěchu, které potom ověřují v rámci diagnostického procesu, který je analogický experimentu v kvantitativním výzkumu.

V bibliografii Josefa Švancary (1995) nacházíme 130 odborných publikací, mimo recenze a popularizující texty. Za jeho nejvýznamnější vědecké dílo a počín je považována *Diagnostika psychického vývoje*, 3. vydání vyšlo v roce 1980. Byl jejím iniciátorem, editorem a autorem zásadních programových kapitol. Akcentuje diagnostiku člověka v jeho vývoji a celostnosti. Pravidla vědy musí dodržovat psycholog v organizovaném základním nebo aplikovaném výzkumu, ale též praktikující psycholog při práci s klientem. V kapitole Synthesa experimentálně psychologického přístupu a požadavků praxe v psychologické diagnostice formuluje analogii k experimentálnímu výzkumu. Praktikující psycholog by měl definovat dílčí problémy (je rozdíl, zda se diagnostika vztahuje k normě nebo k vnějšímu kritériu) a formulovat hypotézy. Kritický je autor k diagnostice s využitím výhradně psychometrických metod. Sdílí odmítavý postoj k testování a cituje K. Gotthadta, že „...psychologové omezující se jen na testování by měli být považováni spíše za technické zaměstnance“ (Švancara, 1980, s. 61).

Myšlenku integrativní psychodiagnostiky dále rozpracovával (Švancara, 2003). Upozorňuje na nutnost interpretovat výsledky v rámci celku osobnosti a zdůrazňuje potřebu integrativního myšlení v psychologické diagnostice. Pro úplnost je třeba dodat, že měl sám zkušenosti s interdisciplinárním přístupem k problému na dětské neurologii a se svojí ženou Leou získal v rámci longitudinálního výzkumu výsledky využitelné pro diagnostiku i v jiných profesích, například již zmiňované poznatky o vývoji zobrazovacích schopností (Švancarová, 1976), které mohou s výhodou využít i učitelé. Nelze však zaměňovat interdisciplinární přístup k problému s integrativním myšlením v rámci samostatné psychologické diagnostiky.

Máme-li nějak pojmenovat toto výše popsané globální paradigma, v rámci něhož existuje řada směrů a škol, můžeme se odvolat na autoritu, která přichází s alternativou. Kenneth J. Gergen (1982), hlavní představitel a hlasatel sociálního konstruktivismu deklaruje, že sociální konstruktivismus vznikl jako teoretická a metodologická alternativa k přírodovědně orientované psychologii. S jistou mírou zjednodušení můžeme proto dosavadní paradigma užívané v hlavním proudu empirické psychologie označit jako přírodovědné. Známa je Gergenova výhrůžka, že oldstreamová psychologie zanikne tak jako dinosauři. Znalec dějin psychologie může namítnout, že historie psychologie je rámována takovými výhrůžkami a třeba i výroky o pedologických zvrácenostech. Jsme ovšem ohroženi jiným mechanismem.

Siegfried Macho (2016) konstatuje, že ke změně paradigmatu dochází také tím, že nositelé předchozího paradigmatu odejdou ze scény, zemřou. Měli bychom trvat na tom, že psychologie je věda multiparadigmatická a praxe ověří sílu či slabost našich argumentů. Buďme kritičtí, jak požaduje Švancara, ke kvalitě své odborné práce, ostatně kritické přezkoumávání výsledků je jedním z atributů vědeckého poznávání. Buďme kritičtí i k výsledkům jiných a odjinud. Jak v komentáři k současné situaci v psychologickém výzkumu uvádí Franz Breuer (2010), profesor psychologie na Univerzitě v Münsteru, „existují důkazy o tom, že výsledky psychologických výzkumů jsou prezentovány tak, aby splňovaly očekávání zadavatele a tím legitimizovaly jeho ekonomické a politické závěry.“

Josef Švancara nám zanechal odkaz pracovitého, v dobrém slova smyslu kriticky uvažujícího člověka, jehož publikace jsou i s časovým odstupem inspirující. Jeho výzkumy jsou tak metodologicky bezchybné, že pro pokračovatele mohou být oporou při jejich modifikaci. Jako příklad lze uvést jeho výzkum společně realizovaný s manželkou Leou a publikovaný v roce 1986 pod názvem Ontogenetické zvláštnosti vztahů k řece Vltavě v kontextu ekologické psychologie. Byla to pro řadu z nás první informace o tehdy nové psychologické disciplíně, „umírněné“ ekologické psychologii. Není známo, zda byly zkoumány také ontogenetické zvláštnosti k řece Váhu nebo Hronu ... nebo Dunaji.

Humanistický epilog

Vypůjčím si název ze závěru výše uvedené programní řeči a článku (Švancara, 1991, s. 19). Připomeňme si závěrečnou úvahu z atmosféry na počátku interregna devadesátých let, „že perspektivy psychologie budou záviset všeobecně na tom, (1) nakolik se dokážeme podílet na mírovém uspořádání života doma i ve světě, (2) nakolik se poučíme z předchozích deformací, omylů vlastních i cizích, (3) nakolik se psychologie zbaví tendence hledat zdroj poznatků v sobě samé, (4) nakolik se odpoutá ze závislosti na jednostranných teoriích a metodách, které vytvářejí uzavřený okruh, (5) nakolik se otevře budoucnu, jako podmínce sebero-zvíjení, sbližování, konvergence, vzestupné antropogeneze.“

LITERATURA

- BREUER, F. 2010. Wissenschaftstheoretische Grundlagen qualitativer Methodik in der Psychologie. In: MEY, G. – MRUCK, K. (Hrsg.): Handbuch Qualitative Forschung in der Psychologie. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, p. 35-49.
- DAN, J. – PLOCEK, K. 1998. 40 let brněnské psychologické poradny. In: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada psychologická, P2. Brno: Masarykova univerzita, s. 169-173.

- DAN, J. 2016. Aktuálnost odkazu Miroslava Bažányho pro současné psychologické poradenství. In: LAJČIAKOVÁ, P. (Ed.): *Nové poznatky v poradenskéj psychológii*. Ružomberok: Verbum, s. 11-34.
- Dopis J. Švancary a R. Konečného děkanu FF Bořivoji Novákovi ze dne 8. 6. 1970. Archiv Masarykovy univerzity, fond A 1 Rektorát – nová manipulace, sign. A I, kart. 8.
- GERGEN, K. J. 1982. *Toward a transformation in social knowledge*. London: Sage.
- JUROVSKÝ, A. 1949. *Psychológia*. 4., zrevidované a doplnené vydanie. Turčiansky sv. Martin: Matica slovenská.
- KOVÁČ, D. 1960. *Psychológia na Slovensku v rokoch 1918-1948*. Príloha *Psychologických štúdií* II, Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
- KOVÁČ, D. – ŠVANCARA, J. 1979a. *Developmental psychology in Czechoslovakia*. *Studia psychologica*, vol. 21, no. 4, p. 226-237.
- KOVÁČ, D. – ŠVANCARA, J. 1979b. Najvýznamnejšie výsledky psychologického výskumu dieťaťa v ČSSR. In: *Sborník z IX. Psychologických dnů*. Praha: ČSPS, s. 9-26.
- KOVÁČ, D. 1985. *Teória všeobecnej psychológie*. Bratislava: Veda.
- KOVÁČ, D. 2007. *Psychológiou k metanoi*. Bratislava: Veda.
- MACHO, S. 2016. *Wissenschaft und Pseudowissenschaft in der Psychologie*. Bern: Hogrefe.
- Protokol o průběhu zasedání vědecké rady filosofické fakulty university v Brně, které se konalo dne 9. prosince 1958 o 14. hodině*. Archiv Masarykovy univerzity, fond A 1, Rektorát – stará manipulace, sign. XIII, karton 22.
- Ročenka UJEP 1961*. 1963. Brno: UJEP.
- ROSTOHAR, M. 1914. *Národnost a její mravní význam*. Praha: Menšinové museum.
- ROSTOHAR, M. 1950. *Psychologie jako věda o subjektivní skutečnosti*. Brno: Společnost pedagogického musea v Brně.
- SMÉKAL, V. 1995. *Osobnost a psychologické dílo jubilujícího Josefa Švancary*. In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada pedagogicko-psychologická*, I 29. Brno: Masarykova univerzita, s. 7-9.
- ŠVANCARA, J. 1967. *Hereditární faktory v ontogenezi osobnosti*. *Československá psychologie*, roč. 11, č. 3, s. 222-231.
- ŠVANCARA, J. 1980. *Synthesa experimentálně psychologického přístupu a požadavků praxe v psychologické diagnostice*. In: ŠVANCARA, J. a kol.: *Diagnostika psychického vývoje*. 3., upr. vyd. Praha: Avicenum, s. 60-63.
- ŠVANCARA, J. a kol. 1980. *Diagnostika psychického vývoje*. 3., upr. vyd. Praha: Avicenum.
- ŠVANCARA, J. – ŠVANCAROVÁ, L. 1986. *Ontogenetické zvláštnosti vztahů k řece Vltavě v kontextu ekologické psychologie*. In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada pedagogicko-psychologická*, I 21. Brno: UJEP, s. 91-103.
- ŠVANCARA, J. 1991. *Historické perspektivy brněnské psychologie*. In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada pedagogicko-psychologická*, I 25. Brno: Masarykova univerzita, s. 7-22.
- ŠVANCARA, J. 1995. *Soupis publikací*. In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada pedagogicko-psychologická*, I 29. Brno: Masarykova univerzita, s. 149-158.
- ŠVANCARA, J. 2003. *Ke koncepci integrativní psychodiagnostiky*. In: *Psychologické dny 2002*. Olomouc: Palackého univerzita, s. 467-473.
- ŠVANCARA, J. 2014. *Putování s psychologií cestou necestou*. *Universitas, revue Masarykovy university*, č. 2, s. 56-64.
- ŠVANCAROVÁ, L. 1976. *Longitudinální zkoumání vývoje zobrazovacích schopností*. *Československá psychologie*, roč. 20, č. 4, s. 319-329.

Souhrn: Odchod Josefa Švancary, který byl významnou osobností československé psychologie, je příležitostí připomenout si jeho život a dílo, jeho vklad do universa psychologických poznatků a uvažovat o jeho postoji v současných diskuzích o budoucím směřování psychologie. Činností publikační, pedagogickou i organizační zanechal výraznou stopu zejména v oblasti psychologické metodologie, psychodiagnostiky a vývojové psychologie. V jeho bibliografii nacházíme 130 odborných publikací.

Klíčová slova: Josef Švancara, přírodovědné paradigma, psychodiagnostika, profese psychologa, metodologie psychologie

Doc. PhDr. Jiří Dan, CSc. pôsobí ako docent na Katedre psychológie Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Profesne sa zaoberá metodológiou psychológie, teoretickými východiskami psychodiagnostiky detí i dospelých a poradenskou psychológiou. Má dlhoročné praktické skúsenosti s psychologickou diagnostikou detí i dospelých. Niekoľko rokov s profesorom Švancarom spolupracoval na Katedre psychológie FF MU aj v rámci Sekcie vývinovej psychológie Českomoravskej psychologické spoločnosti a brnenskej pobočky ČSPS. Na jeho vyzvanie napísal kapitolu Faktory ovplyvňujúce školský výkon dieťaťa do 4. (bulharského) vydania Diagnostiky psychického vývinu.